

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 17.08.2011

nr. 4156 podpis.....

Warszawa, dnia 16 sierpnia 2011 r.

BM-I-071-366/11/2

SECRETARIA
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 17.08.2011
nr. 4156 podpis.....

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku. 80 pos

W odpowiedzi na pismo z dnia 13 lipca 2011 r. nr BPS/DSK-043-3873/11., dotyczące oświadczenia złożonego przez Pana Senatora Henryka Stokłosę w sprawie nieprawidłowości występujących w zakładach karnych i aresztach śledczych, uprzejmie przedstawiam co następuje.

Zgodnie z art. 110 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm) norma powierzchni w celi mieszkalnej przypadająca na skazanego (także tymczasowo aresztowanego i ukaranego) wynosi nie mniej niż 3 m². Jednakże w myśl przepisów art. 110 § 2a – 2c Kkw, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może umieścić skazanego na czas określony w celi mieszkalnej, w której powierzchnia przypadająca na jedną osobę wynosi poniżej 3 m², jednak nie mniej niż 2 m². Umieszczenie skazanego w takich warunkach (warunkach przeludnienia) może nastąpić na okres nie dłuższy niż 90 dni, jeżeli spełnione są przesłanki wymienione w art. 110 § 2a Kkw, np. w razie konieczności zapobieżenia wystąpieniu zdarzenia stanowiącego bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa skazanego albo bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego. Natomiast jeżeli zachodzi konieczność natychmiastowego umieszczenia w zakładzie karnym lub areszcie śledczym, który nie posiada wolnych miejsc w celach mieszkalnych osadzonego spełniającego jedną z przesłanek wymienionych w art. 110 § 2b pkt 1 – 7 Kkw, np. zbiegł z jednostki penitencjarnej lub w wyznaczonym terminie nie powrócił z przepustki, albo tymczasowo aresztowanego, dyrektor jednostki może podjąć decyzję o umieszczeniu takiego osadzonego w warunkach przeludnienia na

okres nie dłuższy niż 14 dni, a za zgodą sędziego penitencjarnego przedłużyć jego pobyt w takich warunkach do 28 dni (art. 110 § 2c Kkw).

Zapewnienie ustawowej normy wszystkim osobom pozbawionym wolności jest jednym z priorytetowych działań Służby Więziennej i na bieżąco podlega ocenie, nie tylko ze strony instytucji Państwa, ale także organów międzynarodowych.

Odnosząc się do tematyki przeludnienia podkreślić należy, iż w czerwcu 2010 r., po raz pierwszy od 10 lat, zaludnienie jednostek penitencjarnych nie przekroczyło normatywnej pojemności i wyniosło 99,8%. W dniu 5 lipca 2010 r. potwierdzono utrzymującą się tendencję, że liczba osadzonych zakwaterowanych w zakładach karnych i aresztach śledczych osiągnęła w skali kraju stan poniżej ogólnej pojemności tych zakładów i aresztów, w rozumieniu przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 listopada 2009 r. *w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów* (Dz. U. Nr 202, poz. 1564). Stan taki utrzymuje się przez cały czas. Zaludnienie jednostek penitencjarnych na dzień 1 lipca 2011 r. nie przekroczyło normatywnej pojemności i wynosiło 98,1%, zaś w dniu 29 lipca 2011 r. 97,1% oraz analogicznie w dniu 5 sierpnia 2011 r.

Obecnie w celu łagodzenia utrzymującego się wysokiego zaludnienia zakładów karnych i aresztów śledczych oraz zapewnienia wszystkim osadzonym ustawowej normy 3 m² powierzchni mieszkalnej, Służba Więzienna koncentruje swoje działania na utrzymaniu równomiernego zaludnienia jednostek penitencjarnych poprzez:

- transportowanie osadzonych z jednostek penitencjarnych przeludnionych do mniej zaludnionych,
- racjonalne wykorzystywanie miejsca zakwaterowania w oddziałach i celach mieszkalnych oraz dostosowywanie liczby cel przeznaczonych dla poszczególnych kategorii osadzonych do faktycznych potrzeb występujących w danym czasie w danej jednostce penitencjarnej,
- wprowadzanie zmian w przeznaczeniu jednostek penitencjarnych, które umożliwiają przetransportowanie skazanych z jednostek bardziej zaludnionych do jednostek, w których zaludnienie jest mniejsze,
- dokonywanie zmian w rejonizacji osadzania tymczasowo aresztowanych oraz skazanych i ukaranych wzywanych do udziału w czynnościach procesowych w sprawach, w których nie zastosowano tymczasowego aresztowania, w celu dostosowania liczby miejsc zakwaterowania przeznaczonych w aresztach śledczych dla tych osób do rzeczywistych potrzeb prokuratur i sądów,
- stosowanie zasady, że zgoda na przetransportowanie skazanych na ich prośbę, może być wydana wyłącznie wtedy, gdy we wskazanej jednostce możliwe jest

zapewnienie ustawowej normy powierzchni mieszkalnej i zwiększenie w tym zakresie koordynującej roli Centralnego Zarządu Służby Więziennej.

W zakresie omawianego problemu należy zwrócić uwagę także na działania związane z pozyskiwaniem nowych miejsc zakwaterowania osadzonych w oddziałach mieszkalnych. W celu likwidacji przeludnienia w jednostkach penitencjarnych, więziennictwo podjęło szereg działań, do których należy zaliczyć m.in. realizację „Programu pozyskania 17000 miejsc w jednostkach organizacyjnych więziennictwa w latach 2006–2009”. Działania związane z pozyskiwaniem nowych miejsc realizowano konsekwentnie również w minionym roku. W dniu 4 stycznia 2010 r. ilość miejsc zakwaterowania osadzonych w oddziałach mieszkalnych wynosiła 80 452, natomiast w dniu 30 grudnia 2010 r. już 81 238 miejsc. Powyższe wskazuje na przyrost 786 miejsc zakwaterowania, uwzględniając miejsca oddawane do użytkowania po przeprowadzonych remontach. W latach 2011 – 2014, w oparciu o planowane środki finansowe na działalność inwestycyjno – remontową więziennictwa, przewiduje się oddanie do użytkowania ok. 1.535 nowych miejsc zakwaterowania odpowiednio: w 2011 r. – 308 miejsc, w 2012 r. – 523 miejsca, w 2013 r. – 258 miejsc, w 2014 r. – 446 miejsc.

Odnosząc się do problematyki warunków bytowych wskazać należy, że Służba Więzienna sukcesywnie poprawia stan techniczny pawilonów mieszkalnych, ze szczególnym uwzględnieniem podnoszenia standardów w celach mieszkalnych. Konsekwentnie realizowane są działania mające na celu wyeliminowanie niezabudowanych kąpek sanitarnych oraz doprowadzenie do cel mieszkalnych ciepłej wody użytkowej. Od 2008 r. dzięki działalności remontowej 738 cel mieszkalnych wyposażono w zabudowany kąpek sanitarny. Oczywistym przy tym pozostaje, że kompleksowa realizacja zadań inwestycyjnych i remontowych w tym zakresie uzależniona jest od przydzielanych środków finansowych.

Nie znajduje uzasadnienia stwierdzenie, że: *„to, co dzieje się w polskim więziennictwie, to katastrofa, warunki straszne, a coś takiego jak resocjalizacja nie istnieje”*, *„cała praca służby więziennej polega na tym, aby jak najbardziej zgniebić więźnia”*.

Prowadzona obecnie, w oparciu o uregulowania prawa, polityka penitencjarna charakteryzuje się znaczną aktywnością kadry Służby Więziennej. Zaznaczyć należy, że ma to również ścisły związek z wdrażaniem reformy więziennictwa mającej na celu zwiększenie bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych, funkcjonariuszy i samych osadzonych, usprawnienie przepływu informacji, skrócenie procesu decyzyjnego, racjonalne wykorzystanie potencjału kadry, a w konsekwencji efektywne zarządzanie jednostką penitencjarną.

Działalność resocjalizacyjna organizowana w jednostkach penitencjarnych wobec skazanych odbywających karę pozbawienia wolności związana jest

w szczególności z nauczaniem, terapią prowadzoną w ramach oddziaływań specjalistycznych, realizacją programów readaptacyjnych, zatrudnieniem (odpłatnym i nieodpłatnym) oraz współpracą ze środowiskiem lokalnym i inicjatywami sprzyjającymi prospołecznej aktywizacji osadzonych.

Przeciętnie, w każdym roku, naukę w formach szkolnych organizuje się dla około 3500 osadzonych. Poddawani są oni oddziaływaniom dydaktyczno - wychowawczym, które stanowią jeden z bardziej efektywnych elementów pracy resocjalizacyjnej. Uzupełnieniem oferty edukacyjnej dla osób pozbawionych wolności są szkolenia kursowe organizowane przez jednostki penitencjarne. W 2010 r. zrealizowano 1177 szkoleń kursowych dla 13291 osadzonych. W każdym roku prowadzi się również szereg szkoleń umożliwiających skazanym podjęcie pracy w trakcie odbywania kary. Z danych statystycznych wynika, że na dzień 22.06.2011 r. (zakończenie roku szkolnego) nauczaniem objętych było 20,7 % osadzonych.

Więziennictwo dysponuje 22 oddziałami terapeutycznymi dla osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo. W 2010 r. w oddziałach tych poddano specjalistycznym oddziaływaniom terapeutycznym 2698 osób pozbawionych wolności. W 7 oddziałach realizowany jest program terapeutyczno-resocjalizacyjny dla sprawców przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, popełnionych w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych. Terapia skazanych uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych prowadzona jest w 16 oddziałach, a w minionym roku objętych nią było 1668 skazanych. Oddziaływania terapeutyczne wobec skazanych uzależnionych od alkoholu prowadzone są w 28 oddziałach terapeutycznych. W 2010 r. objęto terapią 4722 osadzonych, tj. o prawie 500 więcej, niż w roku 2009.

W organizacji i prowadzeniu oddziaływań penitencjarnych położony jest nacisk na dostępność skazanych do oferty różnorodnych grupowych zajęć służących readaptacji. Wypracowane metody i środki oddziaływania sprzyjają uczeniu się funkcjonowania w rolach akceptowanych społecznie, utrwalanu zachowań prospołecznych, pobudzaniu i podtrzymywaniu aktywności własnej skazanego oraz poprawie relacji z osobami bliskimi i planowaniu przyszłości. O aktywności kadry penitencjarnej świadczy choćby wzrost liczby realizowanych w jednostkach programów readaptacyjnych. W 2010 r. odnotowano ogółem 2606 programów, którymi objęto 104103 osadzonych, podczas gdy w 2009 r. zrealizowano 1941 programów, którymi objęto 81464 osadzonych.

W minionym roku nastąpił stosunkowo wyraźny wzrost zatrudnienia odpłatnego jak i nieodpłatnego. Wieloletnie doświadczenia i osiągnięcia kadry penitencjarnej w realizacji przedsięwzięć związanych z readaptacją skazanych, także

z udziałem przedstawicieli środowiska lokalnego, sprzyjają podejmowaniu nowych wyzwań i przyczyniają się do poprawy efektywności oddziaływań penitencjarnych. Wśród nich na uwagę zasługują prowadzone z udziałem osadzonych i funkcjonariuszy prace w walce z powodzią, przy umacnianiu wałów i niesieniu pomocy poszkodowanym (1600 funkcjonariuszy i 8000 skazanych), związane z odśnieżaniem (2000 skazanych), prowadzone na terenie nadleśnictw (150 skazanych).

Przytoczone powyżej dane jednoznacznie więc zaprzeczają wysuniętemu zarzutowi, „*że praca wychowawców ogranicza się do pomagania więźniom w wypełnianiu papierów*”.

Jednym z efektów wprowadzanej reformy, polegającej na przyjęciu w jednostkach penitencjarnych nowego rozwiązania strukturalno-organizacyjnego w postaci wdrożenia koncepcji oddziałów penitencjarnych, jest zwiększenie liczby funkcjonariuszy pracujących w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi i racjonalne wykorzystanie potencjału kadry pedagogiczno - psychologicznej.

Analizując problematykę odnoszącą się do negatywnych przejawów podkultury przestępczej na terenie jednostek penitencjarnych nie sposób zaprzeczyć, że w środowisku osób pozbawionych wolności mają miejsce wypadki wzajemnej agresji osadzonych, akty z użyciem przemocy oraz przenoszenie zachowań związanych z pozyskiwaniem narkotyków czy środków odurzających. Nie do przyjęcia jednak pozostaje zarzut, że administracja jednostek penitencjarnych wykazuje się bezczynnością wobec aktów przemocy seksualnej, widocznych przejawów poniżania czy niekontrolowanego przemytu narkotyków.

Zakłady karne i areszty śledcze są niewątpliwie kuszącym terenem do rozpowszechniania narkotyków oraz czerpania z tego zysków. W żadnym razie nie oznacza to jednak, że Służba Więzienna pozostaje wobec tego problemu bezradna. Na 1061 zdarzeń nadzwyczajnych, które miały miejsce w jednostkach penitencjarnych w pierwszym kwartale 2011 r., 132 przypadki to ujawnienie narkotyków lub środków odurzających. W każdym przypadku takiego ujawnienia Służba Więzienna prowadziła czynności wyjaśniające w celu ustalenia okoliczności przemytu i sprawcy oraz wymierzenia mu kary dyscyplinarnej. Każdorazowo sprawy przekazywane były Policji lub Prokuraturze w celu prowadzenia postępowania karnego. Poza zdobywaniem informacji uzyskanych w wyniku prowadzonych czynności profilaktycznych Służba Więzienna korzysta z psów specjalnych służących do wykrywania narkotyków oraz bardzo czułych urządzeń elektronicznych wykrywających niewielkie nawet ilości narkotyków i substancji odurzających. Przedsięwzięcia te przynoszą efekty w postaci coraz większej skuteczności i wykrywalności.

Analiza ilościowa zdarzeń nadzwyczajnych w 2010 r. wskazuje na znaczny spadek zgwałceń dokonanych na współosadzonych. W tym okresie ujawniono 5 takich

przypadków, co stanowi 0,2 % wszystkich zaistniałych zdarzeń nadzwyczajnych. W porównaniu do 2009 r. jest to spadek ich liczby o połowę. W każdym przypadku ujawnionego zgwałcenia obligatoryjnie zawiadamia się z urzędu właściwą prokuraturę o podejrzeniu popełnienia przestępstwa oraz prowadzi czynności wyjaśniające. Ujawnieni sprawcy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej. Wymaga podkreślenia, że Służba Więzienna konsekwentnie zwalcza wszelkie przejawy działalności osadzonych mające swoje podłoże w podkulturze przestępczej. Skutkiem tych zdecydowanych działań jest ustawiczny spadek przypadków znęcania się nad współosadzonymi (z 87 w 2007 r. do 65 w 2010 r.).

Przedstawiając problematykę w zakresie warunków w jakich w polskich jednostkach penitencjarnych wykonywane jest tymczasowe aresztowanie i kara pozbawienia wolności nie sposób nie podkreślić znaczenia przeprowadzanych kontroli przez organy międzynarodowe oraz krajowe nad działalnością organów wykonujących powyższe orzeczenia, jak również współdziałania organizacji pozarządowych w procesie wykonania kar i środków zapobiegawczych.

Działalność wymienionych organów i organizacji pozarządowych wskazuje, że wykonywanie w polskich jednostkach penitencjarnych tymczasowego aresztowania i kary pozbawienia wolności nie nasuwa zastrzeżeń i tym samym stanowi gwarancje humanitarnego traktowania osadzonych, jako podmiotów określonych praw i obowiązków.

2 powołaniem

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Stanisław Chmielewski
SEKRETARZ STANU